

Het mirakel van Niervaert

Door Ties Steehouwer

Circa 1250 ontstond enkele kilometers ten noordwesten van Zevenbergen - daar waar een klein riviertje de Overdraghe van de rivier de Mark afboog - een nederzetting met dezelfde naam. Aan het einde van de dertiende eeuw werd de inmiddels verzande Overdraghe uitgediept en samen met de nederzetting veranderde haar naam in Niervaart (Nyeuwervaert). Reeds voor 1300, het jaar waarin het sacramentswonder wordt gedateerd, beschikte Niervaart over een parochiekerk met twee altaren, respectievelijk gewijd aan Maria en aan Nicolaas. De juiste ligging van deze kerk is niet meer bekend. Volgens een overlevering die in de twintigste eeuw nog bestond onder plaatselijke katholieken zou de miraculeuze hostie zijn gevonden ergens langs de huidige Klundertse Langeweg.

Niervaart kreeg in 1357 van de Heer en Vrouwe van Strijen stadsrechten. Later zou het gebied door vererving in het bezit komen van het geslacht Van Polanen en nog later in die van de Oranjes. De bevolking leefde in die tijd van het winnen van zout uit turf en van de visvangst. Omdat de plaats aan de belangrijke rivier de Moye Keene lag had men ook het recht om tol te heffen. Rond 1420 werd Niervaart door diverse overstromingen, waaronder de St. Elisabethsvloed van 1421 zwaar beschadigd. De bevolking trok weg. Het land bleef lange tijd ongebruikt.

Klundert

In 1558 werd het gebied waar Niervaart had gelegen, en dat deels weer was verland, ingedijkt. Op ongeveer dezelfde plaats als de oude nederzetting ontstond het huidige Klundert. De Prins van Oranje liet in 1581 de stad omwallen. Kort hierna beschikte Klundert weer over een parochie en een klein en "oncostelijk" kerkje. Reeds in het begin van de zeventiende eeuw, toen de katholieken in Klundert een minderheid waren geworden, bestond deze parochie niet meer; in 1616 werd het inmiddels bouwvallig geworden kerkje afgebroken.

Hij werd als Nederlands Hervormde Kerk herbouwd. Prins Maurits betaalde de bouw. De schepenen legden voorheen de eed "Zo helpe mij God en alle God's lieve heiligen" af. Na de invoering van de reformatie werden de "lieve heiligen" vervangen door "zijn evangeliën". Maurits zou in 1622 ook een groot gedeelte van de kosten van de bouw van het fraaie stadhuis voor zijn rekening nemen. De Herv. Kerk brandde in 1739 af maar werd in 1740 herbouwd. In 1944 zouden de oprukkende Amerikanen deze kerk met de grond gelijk maken.

Schuilkerken

De katholieken beleefden hun geloof ruim 200 jaar in schuilkerken. In 1803 werden de katholieken in Klundert in de gelegenheid gesteld een eigen parochie op te richten. De eerste kerk werd gevestigd in een voormalig wapenmagazijn, het 'Oude Arsenaal'. In 1889-1890 werd de huidige neogotische kerk, ontworpen door P. van Genk, op een locatie dicht bij het in 1616 gesloopte kerkje gebouwd.

Vlak voor de bevrijding in 1944 werd, ten gevolge van de geallieerde offensieven, de kerktoeren verwoest. Hij zou later niet meer worden opgetrokken. Tijdens de bevrijding in november 1944 kwamen er ruim 150 Klundertenaars om. Bijna heel Klundert werd verwoest. Nog geen tien jaar na de oorlog werd Klundert opnieuw getroffen door een ramp, de Watersnood van februari 1953. 14 mensen verdronken er.

Slechte staat

Tot het eind van de achttiende eeuw hadden de Klundertenaars een erg rustig bestaan. Zo rustig zelf dat de wallen en grachten in 1790 er in een zeer slechte staat bij lagen. Deze slechte staat zou de bevolking zwaar opbreken omdat in februari 1893 de Fransen voor de poorten lagen om in ook in Klundert "gelijkheid en broederschap" te brengen. Een klein deel van de bevolking was voor de Fransen en de rest voor Oranje. Daar trokken de Fransen zich niets van aan en zij begonnen op 25 februari de stad vanuit het zuiden te beschieten.

De commandant Baron J.M.von Kropff weigerde de stad over te geven maar toen 23.30 uur de stad door 1000 soldaten werd bestormd koos hij met 80 man via de Hilsepoort het hazenpad. Omdat bij Tonnekreek, tussen Klundert en Willemstad, de Fransen vanuit het Hollands Diep aan wal waren gegaan liep Von Kropff in een hinderlaag. In het daarop volgende gevecht werd hij “doorschoten” en stierf ter plekke. Zijn lichaam werd in een sloot geworpen en enkele dagen later bij het fort Noordam opgehangen zodat de Klundertenaars hun “held” goed konden zien.

Later werd zijn inmiddels zeer stoffelijke overschot in Willemstad met alle eer begraven. Maar dat gebeurde pas nadat de Fransen zich uit Nederland hadden teruggetrokken omdat ze niet in staat waren geweest Willemstad te veroveren. Inmiddels hadden de Klundertenaars bij het stadhuis de vrijheidsboom geplant en dansten zij daar omheen. Even plotseling als ze waren gekomen verlieten de Fransen op 22 maart 1773 Klundert en de Nederlanden maar in 1794 zouden ze terugkomen en blijven tot 1814. Na 1800 werden de poorten, de bruggen en de wallen in delen afgebroken. Een gedeelte werd rond 1950 weer in oude glorie hersteld.

Ter overdenking

Op zondag 10 juni 2007 is er in Klundert door een mis en een processie aandacht geschonken aan het mirakel van Niervaart. In het bovenstaande schetsten wij de achtergronden van het ontstaan van dit mirakel. Opgemerkt dient te worden dat er in de Middeleeuwen veel mirakels bekend waren. Er werden aan de lopende band bloedende hosties gevonden en bloedspetters die zich niet uit kleding lieten wassen. Het hebben van een mirakel of wonder in een plaats was dan ook erg lucratief omdat daar veel pelgrims op af kwamen. De Grote Kerk in Breda is zelfs helemaal bekostigd uit het geld dat de vele duizenden pelgrims binnen brachten.

Rode stippen

De miraculeuze hostie werd na een verblijf van anderhalve eeuw in Niervaart in 1449 overgebracht naar Breda. Mogelijk vertoonde deze hostie vijf rode stippen of vlekken, omdat zij volgens de overlevering was gaan bloeden nadat een zekere magister Macarius, die het wonder wilde onderzoeken, erin had geprobeerd te prikken met een priem. De oudste afbeelding van de hostie, die waarschijnlijk met de Beeldenstorm in 1566 voorgoed verloren is gegaan, is te zien op een in het tweede kwart van de 16e eeuw voor de Sacramentskapel van de Bredase O.L. Vrouwekerk vervaardigd retabel.

Hierop wordt de hostie getoond, gevat in een monstrans en blank, dus zonder rode stippen. Dat er op deze afbeelding geen stippen te zien zijn, zou erop kunnen wijzen dat de mirakelhostie in de 16e eeuw of eerder vervangen was door een andere hostie. Om de herinnering aan het oude wonder levend te houden, beschikt de huidige Klundertse parochiekerk over een tweetal sculpturen waarop de vondst, respectievelijk de oude Niervaartse verering van de hostie staan afgebeeld.

Verering

Volgens een bewaard gebleven 16e-eeuwse kroniek kende Niervaart reeds snel na de gebeurtenis van het wonder een grote toeloop van pelgrims. De faam van Niervaart zou verder toenemen nadat een onderzoeksrechter van het bisdom Luik, magister Macarius, de hostie op oneerbiedige wijze had gepoogd te doorboren, waarna het sacrament begon te bloeden (dreigwonder). Na de melding van dit voorval worden in de kroniek 20 wonderen vermeld die tussen 1373 en 1437 zouden zijn geschied door toedoen van het sacrament. Afgaande op deze verslagen was Niervaart in deze periode ook buiten de nabije omgeving bekend als bedevaartsoord; veel pelgrims kwamen uit Holland. Ongetwijfeld werd Niervaart het drukst bezocht op de zondag voorafgaand aan het feest van St. Jan (24 juni), omdat op deze dag een plechtige processie met het sacrament werd gehouden. Wanneer deze processie werd ingesteld is niet meer te achterhalen; in de kroniek wordt ze in ieder geval, min of meer terloops, vermeld voor het jaar 1400. *Parochie*

Na het ontstaan van Klundert, in 1558, heeft hier korte tijd een katholieke parochie bestaan. Vanaf kort na 1600 tot 1755 behoorden de Klundertse katholieken tot de parochie Standdaarbuiten; van 1755 tot 1803 tot de parochie Zevenbergen. Nadat in 1803 voor de

derde keer, Niervaart meegeteld, een parochie werd gevestigd, herleefde onder de Klundertse katholieken ook de herinnering aan het sacramentswonder. Waarschijnlijk kort na de bouw van de St. Johannes de Doper in 1890 beschikte de parochie over een 'Broederschap van het Allerheiligst Sacrament'. Leden hiervan konden een volle aflaat verwerven indien zij op de tweede zondag na Pasen en de zeven daaropvolgende dagen de Klundertse kerk bezochten ter ere van het 'Heilig Sacrament van Mirakel van Klundert'.

Na de Tweede Wereldoorlog kwijnde deze broederschap weer weg. Bij de stille omgang die op zondag 18 juni 1995 in Breda werd gehouden, ter ere van het Sacrament van de Niervaart, was echter weer een kleine afvaardiging uit Klundert aanwezig, met het vaandel van de genoemde broederschap. De gegevens voor dit artikel komen voor het grootste gedeelte uit het boekje "Geschiedenis van het H. Sacrament van Niervaart" door A.P. Huysmans Pr, kapelaan der kathedrale kerk te Breda uit 1933.